

SEDEMDESETLETNICA BORISA MERHARJA

Prvega maja letos je pripotoval do svojega sedemdesetega leta slavist, visokošolski profesor in eden od nekdanjih zaslužnih urednikov našega strokovnega časopisa Boris Merhar: nedvomno osebnost, ki s tihim, temeljitim in strokovno neoporečnim delom pa s svojimi zlahtnimi človeškimi lastnostmi, med katerimi prednjačijo skromnost, vztrajnost, taktnost, pa — v mejah skrajne korektnosti — tudi trmasta upornost, ko gre za prepričanje v prav, pomeni enega najsvetlejših členov sodobne slovenske literarne vede; po strokovni in človeški plati. Pred desetimi leti, ob Merharjevi šestdesetletnici, je v Jeziku in slovstvu izšel kratek popis njegovega življenja in dela; bil je napisan tako, kakor gre to ob delovnem prazniku, ko je vse sredi dogajanja in so stvari docela odprte, da lahko že jutrišnji dan dá nove rezultate. In zdaj, ko je do takšnih rezultatov res prišlo, naj jih zabeležimo ob novem prazniku — z enako zavestjo, enakim voščilom in enako željo o odprtosti in nedokončnosti našega voščilnega zapisa.

Ob vsem tistem, kar je že bilo za ta del povedanega pred desetimi leti, je treba še enkrat poudariti Merharjevo obogatitev slovenske strokovne kritike, ki jo je moderniziral in strokovno poglobil. Enakega poudarka so vredne njegove izdaje in komentarji Cankarjevega dela. Zgleden dosežek je za ta del *Izbrano delo* Ivana Cankarja, ki ga je (ob pomoči Franceta Dobrovljca pri opombah) pripravil in tiskal v desetih zvezkih od 1951 do 1959. Sam ga je v uvodni besedi h komentarjem skromno označil kot »širše zasnovano ljudsko izdajo«; kdorkoli je imel to izdajo kdaj v rokah, ve, da je res ljudska v najboljšem pomenu besede, vendar hkrati tudi mnogo več. V opombah in razlagah je po drobcih in strnjenih kompleksih zbranega toliko literarnozgodovinskega gradiva, slovenskega in evropsko primerjalnega, toliko dragocenih razlag, ki se gibljejo od faktografskih pojasnil pa socioloških osvetlitev do pomenskih razjasnitev, ki temeljijo na slogovno, kompozicijsko in podobno analitičnem premisleku, da predstavljajo ti komentarji poleg tistih, ki jih je k Cankarjevim Zbranim spisom svoj čas napisal Izidor Cankar, pač temeljno cankaroslovno delo in osnovo, na kateri je lahko razmeroma tako naglo nastala zadnja, doslej pač najpopolnejša znanstvena izdaja Cankarjevih besedil v zbirki »slovenskih klasikov«. Ob omenjeni kvaliteti je treba poudariti še drugo: izredno uspel izbor v *Izbranem delu*. Merhar si je kot urednik s svojo prirojeno taktnostjo in korektnostjo pa prišolan strokovnostjo zadal nalogo, da z izbiro besedil ne zabriše nobene bistvene poteze Cankarjevega ustvarjanja, na drugi strani pa bralcu tudi prihrani tista besedila, ki pomenijo preočitna ponavljanja ali prezastrte, preosebne in zato mogoče težje umljive izpovedi. Na ta način je v *Izbranem delu* ostala dobra polovica vseh Cankarjevih spisov: resnično vseh tistih, ki pomenijo kvaliteto in popularnost njegove literature, tako da lahko vsak trenutek zadostijo tako strokovnjaku kakor tudi takšnemu bralcu, ki se odloči Cankarja brati iz nagibov, ki niso zgolj patriotični ali strokovni.

V zadnjem desetletju je Boris Merhar nadaljeval svoje temeljito delo na preučevanju slovenskega ljudskega pesništva. Za novo veliko izdajo *Slovenskih ljudskih pesmi*, katere prva knjiga je izšla 1970, je kot najboljši poznavalec ljudskega slovstva med slovenskimi literarnimi zgodovinarji skrbno izdelal in obrazložil v uvodu načela prirejanja besedil. S preudarkom se je med skrajnostma, ki jih pomeni na eni strani diplomatsko zvesto prepisovanje med seboj močno razlikujočih se zapisov, na drugi strani pa bolj ali manj nasilno poenotenje, odločil za kriterije, ki bi ohranili čim bolj zvesto podobo zapisov, pa vendar ne razbijali enovite podobe izdaje. Za prvo knjigo je sam redigiral šestnajst pesmi z vsemi inačicami, v sodelovanju z drugimi člani uredništva še dve in slovarček. Žal je po izidu prvega zvezka izstopil iz uredniškega kolektiva. Pač pa je pripravil in leta 1974 izdal pri Prešernovi družbi izbor ljudskih pesmi *Mlada Breda* in ga opremil s strokovno neoporečnim in vendar najširšim krogom bralcev pristopnim komentarjem.

Svoje znanstveno raziskovalno delo je v zadnjem času usmeril predvsem na področje literarne teorije, kjer se ukvarja največ z metričnimi vprašanji. V temeljiti in gradivsko

podprti razpravi z nepretencioznim naslovom *Še kaj o slovenski rimi* (JiS 1966) je posegel v sporno vprašanje tako imenovane rime v stranskem poudarku. Pojav, ki ga je Isačenko v knjigi o Slovenskem verzu pripisal nemškemu vplivu in za katerega je kritika pokazala tudi domači vir v ljudski pesmi, je Merhar osvetlil s skrbnimi analizami slovenskih pesmi od cerkvene verzifikacije do sodobne poezije in prišel do trdnih zaključkov o njegovi rabi in značaju. Z enako temeljitostjo se je lotil vprašanja svobodnega verza v slovenskem pesništvu pred moderno in rezultate raziskav strnil v razpravi *K zgodovini svobodnega verza v slovenščini* (JiS 1969, 1969/70), Zdaj sodeluje pri delu za *Slovenski literarni leksikon* pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

Našega jubilanta je vedno odlikoval izredno vesten in pošten odnos do dela. Temeljito opravljeno strokovno delo mu je edini cilj, za častmi in zunanji priznanji se ni nikoli pehal. V kar pretirani skromnosti je vztrajal na mestu profesorja Pedagoške akademije v Ljubljani vse do upokojitve v letu 1975, zraven pa je kot pogodbeni predavatelj pomagal, da je pedagoško delo na slavističnem oddelku Univerze tudi v težavnejših letih teklo normalno. Zaslužno javno priznanje je dobil z izvolitvijo za častnega člana Slavističnega društva Slovenije in dopisnega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti (1976).

Od šestega do osmega letnika je bil glavni in odgovorni urednik našega časopisa. Tudi tu je izpričal tehtnost, požrtvovalnost in natančnost, obenem še v pravem pomenu besede mecenski odnos do revije, saj je vse uredniško, zraven še lektorsko in korektorsko delo opravljal volontersko, neplačano, kar je le malokomu znano. Mecenski odnos do Jezika in slovstva je ohranil vse do danes.

Ob življenjskem jubileju mu iskreno čestitamo in želimo vse dobro, pa še volje in moči za nadaljnje znanstveno delo.

Matjaž Kmecl in Jože Koruza
Fizofofska fakulteta v Ljubljani

Ermenjava pogledov

DVOJE GLEDANJ NA ZVEZDNA IMENA

Moje pisanje o zvezdnih imenih v Zborniku za zgodovino naravoslovja in tehnike (ZbZNT) 2, 1974, 43—90 je spodbudilo Jožeta Stabeja, da je v Jeziku in slovstvu 22/5, 135—137 spregovoril o nekaterih slovenskih »pisnih in govornih soznačnic[ah], ki ... označujejo gostoto Plejad«. Pri J. Stabeju sem dobil marsikatero dragoceno ustno informacijo, vse od prvega zasnutka svojega dela v letu 1971. Zdaj seveda toplo pozdravljam njegovo odločitev, da je tudi sam vzel pero v roke in opozoril na mikavne odlomke o Plejadah iz začetka 19. stoletja v korespondenci Dobrovský—Vodnik in Dobrovský—Kopitar—Primic, kjer je bila za nekaj imen že dana drugačna, boljša razlaga, ki pa sem jo jaz žal prezrl.

Gostosevce je Vodnik — 1808 — imenoval na kratko kar »die Dichtscheinenden, Dichtleuchtenden, Dichtstrahlenden«. Dobrovský — 1808, 1811 — je v besedi *gostožerčiči* videl deblo *žer/žar*, s čimer — po Stabeju — dobimo pomen »gosto žereče-žareče zvezde« (JiS 22, 137). Ob imenski skupini tipa *lesteni, lestenci, lestenj* ipd. se je tudi meni utrnila misel, da bo njeno pomensko izhodišče morda »lestenje, leščanje, svetlobno utripanje« (ZbZNT 2, 51). Vendar pri vsem tem čutim resno težavo: da je svetilnost Plejad šibka, da »žarijo« bolj slabotno, saj jim je že grški pesnik Aratos (315—245) dal prilastek *ἀφειγέες* — blede, brez svetlobe!

Tako med Stabejevim izvirnim besedilom kakor med njegovimi navedbami iz drugih avtorjev pa opažam, da prihajamo k zvezdnim imenom z dveh čisto nasprotnih bregov.